

LOMAGOI

YETEYAZU WOO UILIMAI E LO NUI MA LAGITI BA

Koba wooi

Nu ga yisiana ga pɛɛi wu nui ti pɛ ta nufemai ta gamaiti wɛɛfai wuwɛzu, nu ga gagazu ga nati ka ti ga ta bɔwɔyemai, kiti leweya ta zileigi yeteya zu,

Nu ga yisiana ga, nu na bɔwɔyemai ta gamai kwɛ talavai ta ta yomavai ti gɛya ga fa yɔin wɛɛwɛ bogi, ti da yeteya nui pɛ gɛgiti ga muliti, watei ni ɛɛ pɛ gɛ togei yeteya ma, yeteya ni nubusaiti ti gɛzu bɔwɔyemaizu ta na ta bɔɛti poga, ta na gɛsia, ti ma yoza fabɔi va ta kubaiya, an ma yeteya gɛya ga nu na kito ba va wola,

Nu ga yisiana, fa bi ka ga, nu nigiti manɛɛ ti gɛ ga ɔɛɛma gani tɔma nutuwɔ nui ti (masagiti) zea, an ma va ga a kɛ numu la mɔ mulitiga e lo Masa zili golai va ta ma manɔwɔ golai va,

Nu ga yisia ga, zoiti ta yɔwɔzu nɛɛ manɛɛ ga e li luwɔma ga pago,

Nu ga yisiana ga, ali yeteya lo go, yeteya zonuiti ti pɛ kɛɛ, ti yeeya nu nigiti bibigiti bu ga nina, manufemavai ta nu busai losuwɛzu, zuiti ta deenuiti ti nigiti ti gɛ sole, ti zo ti nubusa vai li luwɔma ga pago ta ti zo ti nu yɛnvuzu ɔagɔi ve nui ti zea ta bɔwɔyemaizu,

Nu ga yisiana ga, zoi niti ti yeteya gɛliba wolaizu, ti pɛ ti lavema ga ti yi wulaɛ yeyeya gɛliba wolai ma yeezogizu, nu nigiti ta bɔwɔyemava bibigiti niti dɛbi gɛtɛgɛtɛgizu,

Nu ga yisiana ga, ɛɛ pɛ ka ni ma nigiti ta bɔwɔyemava niti gagana, e gɛya ga fa bibi gola e lo ni ma yi pagɔi va.

Ma galeba wolai

Woo uilimaga yeteyazu e lo nui ma lagiti ba, e dɛga yeteyai ga ɛɛ pɛ na bɔwɔnima ga ga zonuiti ta zoi pɛ ti ziabu e ɔɛ nu gɛlagɛlagi ti ba ta gɛliba gɛlagɛlagi ti ba, ni ma yeteya woo uilimaga gɛ wate nɔpɛ ɛɛ gɛgizu, ɛɛ ge gaba, kalagi ta mawoloi mavelema, e ni ma nigiti ta bɔwɔyemavai niti dɛbivai gawɔɔ e ɔɛ ti va lagiti ba zoiti su ta yeteyaizu, yeteya yeezebu ta e ziaga bopele ada ɔɛ pɛ, zonuiti zɔwɔzu niti ti laama ta zoizu nui ti ta makɛgizu.

Ma woo mɔngi.

Nu busai ti pɛ ka ti zɔɔsu wɔɔɔɔɔɔɔɔ zu, ti gɛ gɛsɔɔ nufemai ma ta tɔ fai ma. Ti gɛgave, ti gɛɛgɛɛgɛ, zevebɛi ta sɔɔɔɔɔɔɔɔ manɛɛ e gɛ tiyɔwɔzu.

Ma woo 2.

ɛɛ ka zo e bɔwɔ ga tɔgi ni ta bɔwɔyemai vai niti bogei yeteya wouilima zɛɛi ni zu, suwɛn ge la su e lo : mazui, mazi, tɔwɔ gani, dawoo, gɛdalevegi, gɛsuvai e lo masada gɛzia gɛlibai va ta gɛsuva gɛlibati ba e lo zoivava, bɔmavava, navolovava bamu fabɔɔ.

An woluma, suwɛn nɔpɛ e la gɛya aua lo devewo fava, e lo manu na zo na kitiva ta zo gɛligɛ, na zoi gɛ pade zo gɛli na duwazu bamu na zoi la bɔwɔyemaizu.

Ma woo 3.

Numu wo numu ma manɛvɛga e yɛnvui zɔɔ, e bɔwɔgɛmai zɔɔ ɛɛ kpusai ma galabo fai va.

Ma woo 4.

Numu la mɔ zoga ga duwa bamu e ɗa bale nu ɔe ena nɔ fun ; duwaya ta duwa wɔdivai malali pe ge ge bega.

Ma woo 5

Numu nɔ pe ma la mɔ nɔwɔɗa, e ɓɔɓɔ, ɓawulama bamu mazia ɓɔlaya.

Ma woo 6.

Nu nɔpe na gama ɗa ga, a na ada nɔpe, e ɗe ga kwe ga, towa ga nu vului ta.

Ma woo 7.

Ɛse tie ɗa soɓe e lo ɗɔgi ɔa ta suwen ge la ba ni e ga ɗogi mangala fai. Gama ɗa Ɛse be ga nu ɓikpi fama ni vuluvai betewesu ni ma woo ɔa ta ni nɔpe e ma vuluva wuziezu.

Ma woo 8.

Nu nɔpe ka zo e li na zoizu ɗiti ɔele ɔagɔiti pɔ ni a kaana ga na gamai ni ti ɗɔ golai feya zea ti wulazea.

Ma woo 9.

Nu nɔpe ge la zoga, e ɔile kasoɗa ɓa e wula na zoi ɗa gamalalai mazu.

Ma woo 10.

Nu nɔpe na gama ɗa ga tiesoligizu, ga na giti zuwula keɓizu ga pago, kiti ɔeleɓu ni e ɓɔwɔyemai, e la yavazu, e na gamaiti ta na gamalaiti ewe so kitekitegiti galewevaizu e lo sili ɗiti ɔele ta pila polu vaiɔa.

Ma woo 11.

1. Nu nɔpe sili va laazu numa, fa lade ba kenɩ sɔgi ɗa ɗalena keɓizu ɗiti ni lobɛiti tiye be mavawoo faizu.
2. Nu nɔpe la ɓɔwa kasoɗa e lo fa ɔa e keya watezu, an ma watei ma, ma vai la ɗeɗa ga sili va zoi ɓɔweizu ɓa mu yeteyai ɓɔweizu. Fa ɗilagi, ba ɓɔgi la lewega ɗɔga ɔa ti zigeya watei ni e ma zili vai ɗeyasu.

Ma woo 12.

Nu la mɔ wɔwɔ ɓɔwa gama lalai ma nu nɔpe vazu : kpɔwɔ vai, na peɓɓe vai, yinzu vai, ɓa mu na kela zeɓe, ɓa nu vala vai nu nufema vai ɔa ta nu na nugalɔ vai ɔa. Ɛse pe ma neɓe ga e ɗɔgi ni ma ɓakpa, ni sigeya nu wɔwɔ ɓɔvai ɓɔwa waitisu ta an ma valabaiti la ɓɔwama.

Ma woo 13.

1. Ɛse pe ka neɓe ziaɔosu, Ɛse ge zezu wɔli ɓɔwɔɗemaizu na zoi ɗa.
2. Ɛse pe na gama ɗa ga e wula zoi nɔpe ga ali ɗɔwa ga kpɔwɔ yoi ta mɔnɔ e galema kpɔwɔ yoi ɗa.

Ma woo 14.

1. Numui ɓɔɓɔ watei, Ɛse ka zo e zeizu wɔli zo woluuɔe, e seizu zoɓɔ na.
2. An ma ɗamai ɗa zo e wulazea ga eni sili vai ni keya gati ba vai, ɗɔwa ga zo nuiti kpɔɓ vai bamu ɗe ga fa eda yeteya ɓɔgiti kolowolo.

Ma woo 15.

1. Numu nɔpe manɔwe ga e ɗe kwe ga towa ga zo lomi ta.
2. Numu nɔpe na zo lomiya la wulazea yava wele ma, an ma ɓɔ ge la na ni a ke nu la nu zeizu yoi malewega.

Ma woo 16.

1. Zunui ta deenui, ta zelina seipelelai ma, e la ma belasun : zii va, zo lomi va, ba kidaleue va va, gama ga tiya ga ti vulu bowo ma, ti pele gega lawo. Ti pe ta gama ga ga ti ge isole na ma vului zu ta ma vului za watei zu.
2. Vului la giliya zunui ta anzanui nebe vai ta ti laama vai wolu.
3. Pelegei ga e ga nubusaiti ta yeteya ani bibigi, manue ga zo masagiti ta nubusaiti ti make ma.

Ma woo 17.

1. Gila nui nape, e la fanga va zu, kpowa gani (sola gani) ga ga nanci.
2. Numu nape, yava uele ma, ma la woza kpowa gani (sola gani) va.

Ma woo 18.

Ese na gama ga ga e ge bowoyemazu na yisiavaizu (nupilavaizu), kisuvaizu, na kidaleuevaizu, an ma woo gilagi ge ma na : nu na gama ga ga e na kidaleuegi ta kisuva ti maleue, to gila ge ti ge bamu e ke fangazu, e ke dawuzu, ese ka bowoyemazu an ma vaiti kala fai ma, ti zuziavele ma, ta gala falivai/ta aniwovai, ta lgiti mayenvai ma.

Ma woo 19.

Numu nape na gama ga kisuvaizu ta zima woo wofaizu, an ga a va zu ga bo ga, nu mina ineine nu yisuvava ta nu a zo e woo menigi wali, e sola, e suvaza ali e la weleni zoi wemavaiava, nu yisuvai woo pelegi nape da zo e bo.

Ma woo 20.

1. Ese na gama ga ga e li galebaizu, e lo gilibaizu niti ti la ga kpeba gile.
2. Numu la volose ga dvazu gilibazu.

Ma woo 21.

1. Ese pe manue ga e ge ga na zoi nutuwai ta bamu kpowa nu zeida nutuwa.
2. Ese pe ka zo e ge ga na zozu masa eni a ziana ga pele ni nu maneya e zia la e ge ga masa da yoizu.
3. Zo nuiti yimavai ga e ga fa bigi zo nutuwoiti zea, ti yimavai na ga wesu sole woteiti mavelezu, ti da ge ta wateiti ma, e ge ga nu pe voteit, dawuzu wotei bamu, e ge ga votei ni a de ga bowoyema woteiue.

Ma woo 22.

Nu nape, e ga zo nui ta, e ga ga nubusai na mabe nui ta, bosui lawulave ga, nubusai nigiti e lo navolo vai va, bavaiti ba ta ti ge va bibigiti ga wulaba vai va, na nufekamai, ta na nugaloi buzige vai, zo lomiti ta balei zalaizu ta yeteya nuiti ta yeezogi e ve zo wo zo na fa zo pele va ta na zobogi va.

Ma woo 23.

1. Ese pe manue ga e bale, e zima bale ge, e ma balei ma lonogi zola, ti ma wani be e lo bale valagi va.
2. Nubusaiti pe suwen ge la su, ta gama ga ga balei ni ta ke, ti an ma womima zalai zola.
3. Nu nape e balezu, manue ga e kozune zala zola, ni a zo e numuya ma wulanimai ve zea tana pelegei, eni ma zobo kasu,
4. Nu nape e balezu ka zo e ve nu gili ga va ti gilibai lawula bamu e ve giliba va ni e na sologiti mabezu.

Ma woo 23.

Nu nɔpɛ manɛvɛ e dowogi zɔɔ ta dowo watei, butii ma watei leuevai ba ta pɛlɛmɛsɛ vevai ma watel.

Ma woo 25.

1. ɛsɛ pɛ manɛvɛ ga e zia na kɛdɛfai wu, siabuvai wu ta na pɛlɛɖɛ nuiti bu e lo ɔwɔ-ɔwɔ : damivai, maɖilivai, yinzuvai, kɛdɛfai ta zoizu kpɔba ɖilibaiti, e zeuɓilimɛi zɔɔ wate ni buti la bɛ la, na seɓɛ watei, na malɛɖɛvɛ watei, sini/anza za vatei, pɔɔ vatei ɓamu, fa ɖili ga ta zo ti kɔligiti kolowolo zea.
2. Donɔɔida ta dongoya manɛvɛ ga ti ti zoloma ɔɔbai zɔɔ. Don nɔpɛ, e zɔɔni vuluzu, e mina zɔɔ vuluzu, ti pɛ manɛvɛ ga numuiti ti ti mɔɓɛ.

Ma woo 26.

1. Nuɓusa nɔpɛ manɛvɛ ga mawolo. Nu mawolovai manɛvɛ e ɖɛ ga feɓɛi ni to ɖɛi dongo ɖalafai va ta kala ɓibigi va. Dongo ɖalafai ɖa ga kɛni nɔ keya. Yenbo ɖalagi manɛvɛ dalɔ ɛsɛ pɛ bɛ, manɛvɛ ga lakɔli wolaiti bogiti dalɔ ɛsɛ pɛ bɛ kɛlɛ niti ta ziabu.
2. Nu mawolovai manɛvɛ e ɖɛ nuɓusai na nudanɛvaizu ta nuɓusai lɔgiti eue ɔwɔɖɛma lɔgiti ma ɓakpavai va. Manɛvɛ ga nu mawolovai e fa wɔɛgi uila ueleila, ɔwɔ zuvayɛ ta nɛɓɛi zoi pɛ zɔwɔzu, zii pɛ zɔwɔzu ta kidaleue nuiti pɛ zɔwɔzu eue yeteya ɖiliba wolai na buti niti ti lɔɖɛi zilevai va ɖa wolovai.
3. Don kɛɖɛti/don deeti yima va ɖa ga mawolo lali ni ti wɔniga ti fe ti lomiti zea.

Ma woo 27.

1. ɛsɛ ka zo e ti ɖɛva ɖɛ, e tɔnɔ sɔɔ ta yenbo ligiti ba, e ye ve ta va wɔɛgiwɛ ta ma lɔnɔgiti ti ba.
2. ɛsɛ manɛvɛ ga e tɔnɔ sɔɔ na wɛnligi ani va ti mɔɓɛzea mɔnɔ.

Ma woo 28.

ɛsɛ ka pɔ ga, tɔgi ta ɔwɔyemavai niti ti laye zoiti ma ta yeteya ma pɔnɛya yeteya na woovilima zeue ni zu ti li luwɔma ga pago.

Ma woo 29.

1. ɛsɛ kɛva ɖa na ɖilibaizu, ɖilibai ni na nu galɓisu.
2. Nu ɖiligi mazu ta nu na ɔwɔyemavai zu, tɔgi ɛsɛ kpelateue uɛ nɔ ga, nu ɖiligi na nigiti ta na ɔwɔyemavai wɔɛgi belasuɛ, nu kwe, e la nu ɖiligi nigigiti da ta na ɔwɔyemavai la, gabelaga tɔnugi zia ga pago, kiti lɔgi, kiti va vago uele, nuɓusa masafai.
3. An ma lɔgigiti ta na ma ɔwɔyemavaiti, ti la zia yeteya ɖiliba wolai lofai ta siauelei bogi wolu.

Ma woo 30.

Zoi, gbafanamai, nuɓusai nɔpɛ ge la zoga a va woo ta maleue to suɛ mavelezu, siauele mavelezu, zoboda nɔɔɛ ge la zoga a va tɔgi ta ɔwɔyemavai niti bogei sɛuei nizu wolowolo.